

CALENDARUL BISERICESC PREZENTAT PRIN COLECȚIA DE ICOANE PE STICLĂ „GHEORGHE CERNEA” A MUZEULUI DE ISTORIE SIGHIȘOARA

Lavina-Carmen Avram

Din respectarea timpului în săvârșirea actelor rituale, din deosebirea dintre timpul rodnic și nerodnic, din necesitatea diferenței dintre sacru și profan, specialiștii susțin că a apărut calendarul. Etimologic cuvântul provine din latinescul „*calendae*”, care la rândul lui provine din grecescul „*καλαω*” (a chema), prin care se denumea prima zi a fiecărei luni când cetățenii erau chemați și li se comunicau chestiuni de interes public.¹ Calendarele au avut la noi un rol cultural. Ele au fost „abecedarele” de pe care mulți au învățat să citească. Astfel le puteai găsi și la bogați, cât și la săraci, alături de cărțile de rugăciune.

Fiind un „tăinuitor” al sufletelor, pe foile lor se găsesc însemări triste sau vesele din viața omului, cum ar fi: „Astăzi s-a născut cu bine fiica mea Maria, - într-o zi cu soare și roadă bogată”, sau „Astă noapte, la două după douăsprezece, Dumnezeu a chemat la sânul Său pe scumpa și mult iubită mea soră Eufrosina”, etc.²

Primii care au întrebuințat un calendar bazat pe mișcarea de rezoluție a Pământului au fost egiptenii. Acest calendar a fost îmbunătățit de către romani în secolul I î.Hr. prin adoptarea Calendarului iulian.³

---

¹PR. ENE BRANIȘTE, *Liturgica generală*, București, 1985, p.148.

² XXX, *Calendar literar și artistic pe 1909*, Editura Librăriei SOCEC&CO, Societate Anonimă, București, 1909.

³PR. ENE BRANIȘTE, *op.cit.*, p.149-150.

Calendarul iulian stă la baza calendarului folosit azi de întreaga omenire. A fost introdus de Iulius Caesar (100-44 î.Hr.) în anul 46 î. Hr. și a fost alcătuit de astronomul Alexandriu Sosigene.

Pe baza datelor științifice și cunoscând durata exactă a anului astronomic, Sosigene a stabilit mai întâi coincidența anului civil cu cel astronomic (365 zile). Ulterior, datorită imposibilității de a atribui 5 ore, 48 minute și 48 secunde vreunei zile, Sosigene a introdus o dată la 4 ani o zi în plus, numind acești ani, ani bisecți.⁴

Calendarul iulian a fost folosit în lumea creștină până în anul 1582 când a fost înlocuit cu cel gregorian.

La Sinodul I ecumenic din 325 se sesizează o diferență de 3 zile între anul civil și cel astronomic, astfel echinocțiul de primăvară din 24 martie cade pe 21 martie. Deși această diferență a mai fost sesizată, nimeni nu a luat măsuri de corectare până în anul 1582. Atunci prin dispoziția Papei Grigore al XIII-lea, astronomul Luigi Lilio a pus la punct un nou sistem de calcul a calendarului menit să aibă o stabilitate mult mai mare. Astfel pentru a evita acumularea diferențelor între anul astronomic și cel civil, s-a hotărât ca pe viitor să rămână ani bisecți numai anii bisecți care se divid exact la 400. În ceea ce privește echinocțiul, s-a procedat prin suprimarea celor 10 zile cu care anul civil rămăsese în urmă față de cel astronomic.⁵

Reforma gregoriană a calendarului a fost adoptată, treptat, de toate țările creștine din apusul Europei și chiar și de unele țări necreștine.

La noi în țară reforma calendarului a fost aplicată din 1924 și a provocat o reacție a țăranilor cu totul neașteptată.⁶

⁴ PR.ENE BRANIȘTE, GHENADIE NIȚOIU, GHE. NEDA, *Liturgica teoretică*, București, 1997, p.48-49

⁵ *Ibidem*, p.49-50

⁶ *Ibidem*, p.50; ERNEST BERNEA, *Timpul la țăranul român*, 1941, p.38

În mintea țăranului calendarul reprezintă timpul organizat. Este ceva dat așa cum este lumina soarelui; are un caracter definitiv și nu poate fi schimbat după voia omului, cum nu poate fi schimbată nici fața lumii acesteia cu frumusețile și păcatele ei. Astfel pentru țăranul român, calendarul nu este ceva convențional pentru uzul zilnic al omului, ci este un fenomen spiritual.⁷

Calendarul pentru țăranul român are o însemnătate aparte. El este ceva viu. Calendarul nu vine pentru a măsura cantități de timp, ci vine să dea o expresie a timpului trecător, să dea chip mersului vremii. Calendarul organizează timpul țăranului român, dar nu în sens material, ci în sens sufletesc.⁸

Dacă ne referim la trecut, trebuie să avem în vedere mai multe calendare: calendarul civil, calendarul bisericesc și calendarul popular.

Calendarul civil este un simplu tabel al zilelor lucrătoare sau nelucrătoare, grupate pe luni, săptămâni și zile.

Calendarul bisericesc dedică în totalitate zilele anului Sfintei Treimi (Tatălui, Fiului și Duhului Sfânt), Fecioarei Maria și câtorva personaje cu existență reală sau imaginară, canonizate și împărțite pe grade ierarhice.⁹

Calendarul popular cuprinde informații practice, marcate de sărbători și obiceiuri, despre întreaga activitate ce se cerea efectuată pe sezoane, luni, săptămâni, zile și chiar momente ale zilei: aratul, semănatul, formarea și desfășurarea turmelor, urcarea sau coborârea oilor de la munte, zilele favorabile pentru culegerea plantelor de leac, etc. În condițiile în care la sate erau puțin cunoscători a slovelor, cine știa pe dinafară Calendarul popular, o adevărată enciclopedie de cunoștințe utile, era un foarte bun gospodar.¹⁰

---

⁷ ERNEST BERNEA, *Timpul la țăranul român*, 1941, p. 42

⁸ *Ibidem*, p.49

⁹ ION GHINOIU, *Sărbători și obiceiuri românești*, Editura Elion, București, 2002, p.10

¹⁰ *Ibidem*, p. 11

Calendarul popular și cel bisericesc au conviețuit deși aveau scopuri diferite, primul răspundea nevoilor practice, cel de-al doilea eșalonării ritualului creștin.¹¹

Calendarul bisericesc începe la 1 septembrie și se încheie la 31 august. *Anul bisericesc* este compus din trei perioade liturgice a căror poziție este dată de Sărbătoarea Învierii. De aceea Sărbătoarea Învierii cu săptămâna Patimilor formează centrul întregului an liturgic.

În creștinism sărbătoarea este caracterizată drept *semnul prezenței Lui Iisus în mijlocul poporului Său*.¹²

Ținând cont de unele criterii, sărbătorile pot fi grupate astfel: a) sărbători cu dată fixă și sărbători cu dată variabilă; b) sărbători împărătești și sărbători de sfinți; c) sărbători mari și sărbători mici.

Aceste sărbători sunt prezentate cu ajutorul icoanelor, care reușesc să transmită mesajul liturgic și totodată prezența Lui Dumnezeu la noi.

Valoarea acestor icoane noi am încercat să o prezentăm prin acest *Calendar bisericesc*. Fiecare sărbătoare a fost prezentată atât din punct de vedere al Cărții Sfinte cât și conform tradiției populare¹³, atașându-i-se și imaginea icoanei pe sticlă aflată în colecția Muzeului¹⁴.

Icoanele pe sticlă din colecția Muzeului sunt de mici dimensiuni (aprox. 20x30cm), cu o compoziție mai puțin aglomerată și cu ramă din lemn. Accentul

---

¹¹ *Ibidem*, p.17

¹² PR. ENE BRANIȘTE, *Liturgica generală*, București, 1985, p.175.

¹³ ION GHINOIU, *Comoara satelor. Calendar popular*, Editura Academiei Române, București, 2005, p 17- 262; MARIA BORZAN, DRD. ROXANA MARIA BORZAN, *Calendarul creștin ortodox în iconografie*, Editura Nico, 2008, p 17 – 61.

¹⁴ Menționăm că 4 icoane pe sticlă (Nașterea Maicii Domnului, Adormirea Maicii Domnului, Sfântul Teodor Tiron și Intrarea în Ierusalim) aparțin colecției de icoane a Muzeului de icoane pe sticlă "Zosim Oancea" din Sibiel, iar o icoană (Sfântul Andrei) este de la Mănăstirea Brâncoveanu din Sâmbăta de Sus.

este pus pe zona centrală a compoziției și cuprinde - figuri, scene, evenimente, dar și elemente decorative, uneori imaginile sunt realizate într-un mod stângaci. Motivele decorative folosite sunt liniare, volumetrice sau motive mixte. Ornamentele apar nu numai în chenar sau bordură, ci și în interiorul icoanelor. Putem observa principii compoziționale adecvate: al simetriei, asimetriei, repetiției ritmice a unor elemente, alternanței, armonia cromatică a chenarului cu fondul. Pentru realizarea cromatică s-au folosit culorile primare - galbenul și albastrul. Prin utilizarea culorilor complementare - roșu și verde – așezate alături, s-au obținut efecte de mare densitate. Aceste icoane reflectă un mod de gândire specific țaranului român transilvănean trăitor într-un spațiu intercultural.¹⁵

*

Calendarul bisericesc am ales să îl împărțim prezentând întâi sărbătorile cu dată fixă și apoi pe cele cu dată variabilă.

Sărbătorile cu dată fixă sunt sărbătorile care indiferent după care calendar, civil, bisericesc sau popular, au aceeași dată (Nașterea Domnului-25 dec.; Înălțarea Sf. Cruci-14 sept.; Adormirea Maicii Domnului-15 aug. etc.).

---

¹⁵ ION APOSTOL POPESCU, *Arta icoanelor pe sticlă de la Nicula*, Editura Tineretului, București, 1969, p. 111 -120.

SEPTEMBRIE

8 septembrie – Nașterea Maicii Domnului

Este prima sărbătoare cu cruce roșie din noul an bisericesc, care aduce bucurie la toată lumea. Dacă Eva a adus în lume blestemul, Maria a adus binecuvântarea. În Calendarul popular sărbătoarea indică țăranului: culesul ultimelor plante, bătutul nucilor, culesul viilor, semănatul grâului, plecarea păsărilor migratoare, schimbarea pălăriei cu căciula - sfârșitul verii. Este o sărbătoare respectată cu sfințenie, mai ales de femeile dornice să aibă copii și să nască ușor.

Muzeul din Sibiel

14 septembrie - Sărbătoarea Înălțarea Sfintei Cruci

Muz. Sighișoara (M.S.) nr.inv.2230

Începuturile acestei sărbători sunt legate de libertatea oferită creștinilor de către Sfântul Împărat Constantin cel Mare. Odată cu găsirea lemnului Sfintei Cruci pe care a fost răstignit Iisus, de către Împărăteasa Elena, acesta este venerat prin închinare credincioșilor.

Conform tradiției populare sărbătoarea este dedicată culegerii ultimelor plante de leac. Acum credincioșii cred că se închide pământul, iar găngăniile și târâtoarele intră în pământ.

OCTOMBRIE

14 octombrie – Sfânta Paraschiva

Sărbătoare care încheia anul pastoral, se mai numește și „Ospățul oilor”. Acum are loc spargerea turmei, alegerea oilor și plata ciobanilor, și totodată amestecarea oilor cu berbecii pentru Pravilă. Este protectoarea vegetației și a fertilității.

M.S. nr.inv.2229

M.S. nr. inv.2275

26 octombrie – Sfântul Dumitru

Sfântul care încuie vara și desfrunzește pădurile. Cu prilejul acestei sărbători existau tot felul de obiceiuri prin care se afla cum era vremea iarna.

NOIEMBRIE

8 noiembrie – Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril

În tradițiile populare, Arhanghelii sunt conducători ai îngerilor și responsabil cu transportul sufletelor morților. Din acest motiv, spre deosebire de îngerii obișnuiți, aceștia sunt prezentați cu aripi, dar și cu săbii. Arhanghelul Mihail mult mai prezent în folclorul românesc, comparativ cu Arhanghelul Gavril, este prezentat uneori purtând cheile Raiului, este cel care veghează la capul bolnavului dacă acesta este ursit să moară.

M.S. nr.inv. 7727

21 noiembrie – Intrarea Maicii Domnului în Biserică

Această zi este o zi de pocăință și de mare sfințenie. Sărbătoarea este înțeleasă de credincioși drept primirea Ei în Raiul în care nici un om nu a ajuns după Căderea în păcat. Numită și *Ovidenia* corespunde în Calendarul popular cu celebrarea unei divinități a lupilor – *Filipul cel Mare*. Este o sărbătoare dedicată luminii, de aceea în noaptea de *Ovidenia* se veghea, la lumina lumânării, un vas cu apă de leac

M.S. nr. inv. 2248

NOIEMBRIE

30 noiembrie –Sfântul Andrei

Sfântul Andrei, înainte de a deveni ucenic al Lui Iisus, a fost ucenic al Sfântului Ioan Botezătorul. Dorința de a-L urma pe Iisus se naște în el, în momentul când Sfântul Ioan rostește "Iată Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatul lumii" (Ioan I, 29), însă chemarea sa la apostolie se face atunci când, pescar fiind, Iisus zise: "Veniți după Mine și vă voi face pescari de oameni. Iar ei, îndată lăsând mrejele, au mers după El." (Matei IV, 18 -20)

Potrivit tradiției, teologilor și istoricilor, Sfântul Apostol Andrei a fost primul propovăduitor al Evangheliei la getodaci. Prezența colindelor, legendelor și a obiceiurilor închinat Sfântului Andrei întăresc credința că acesta a vestit Evanghelia Lui Iisus în țara noastră. Conform tradiției populare, de Sfântul Andrei copiii taie ramuri de măr, păr, prun și le pun la înflorit, ca să le aibă de Sfântul Vasile (1 ianuarie) când sorcovesc.

Mănăstirea Brâncoveanu – Sâmbăta de Sus

DECEMBRIE

6 decembrie – Sfântul Ierarh Nicolae

Sărbătoarea prezintă victoria binelui asupra răului, a luminii asupra întunericului. *Biruitoare de popor*, adică Nicolae, este considerat în tradiția populară patronul iernii, protectorul pescarilor și a corăbierilor, aducător de noroc. De această sărbătoare se leagă frumosul obicei al darurilor și totodată, acum se învață colinde.

M.S. nr.inv. 7847

nr.inv. 2276

25 decembrie – Nașterea Domnului

Este marea sărbătoare a creștinătății. Această naștere nu este una oarecare, fiindcă însuși Dumnezeu este Cel care a luat Trup și s-a născut Om.

În tradiția populară toată suflarea satelor sărbătorește nașterea Lui Iisus colindând, tinerii merg cu capra, cu ursul, iar copiii merg cu steaua.

IANUARIE

1 ianuarie – Tăierea împrejur – Sfântul Vasile cel Mare

Apare ca o reflectare a evenimentelor legate cronologic de împlinirea Legii vechi, când, la opt zile după naștere, Mântuitorul a fost tăiat împrejur. Mai întâi creștinii au cinstit această zi cu post și ajun. Odată cu dispariția păgânismului sărbătoarea a renunțat la aspectul trist, adăugând încă din sec. IV-V și o semnificație legată de pomenirea morții Sfântului Vasile cel Mare. În tradiția populară acum se cântă *Plugușorul*, *Sorcova*, și nu se dă nimic împrumut

M.S. nr.inv. 2242

6 ianuarie - Boboteaza

Este ziua în care părinții Bisericii creștine au fixat dubla naștere a Pruncului Iisus: fizică și spirituală – *Botezul*. Potrivit calendarului popular ziua de Boboteză cuprinde elemente specifice sărbătorilor de Crăciun și Anul Nou; se colindă, se află ursitul, etc. Acum se sfințește apa, se umblă cu botezul în casele oamenilor, se aruncă crucea în apă de către preoți.

M.S. nr.inv. 2225

FEBRUARIE

10 februarie – Sfântul Haralambie

Considerat apărător împotriva bolilor, Sfântul Haralambie păstor fiind, ar fi fost ales, din acest motiv, patron al animalelor domestice. În această zi se ține Post, se pun pomeni, se sfințesc vitele și pomii fructiferi cu agheasmă.

M.S. nr.inv. 2213

MARTIE

25 martie – Buna vestire

M.S. nr.inv.2269

Este ziua când Biserica sărbătorește vestea adusă de Arhanghelul Gavril, Fecioarei Maria că va naște Fiul pe Iisus Hristos. După credința unora este o sărbătoare la fel de mare ca și Învierea. Sărbătoarea este în apropierea echinocțiului de primăvară, când sosesc rândunelele, păsări aducătoare de noroc, cum ar fi berzele. Acum începe să cânte cucul, motiv pentru care în Calendarul popular sărbătoarea este numită și *Ziua Cucului*. În această zi se efectuau acte de purificare a caselor și nu se lucra.

APRILIE

23 aprilie – Sfântul Gheorghe

Sărbătoare care anunță deschiderea anului pastoral și a înfruzirii codrului. În tradiția populară este ziua în care casele se împodobesc cu ramuri de mesteacăn, tinerii se stropesc cu apă și se urzică ca să fie sănătoși tot anul. Sfântul Gheorghe este considerat patronul Armatei Române și al primăverii.

M.S. nr.inv.2256

MAI

21 mai – Sfinții Împărați Constantin și Elena

Sărbătoarea este strâns legată de taina și puterea Sfintei Cruci, semnul central al religiei creștine. Conform Calendarului popular este o sărbătoare dedicată păsărilor de pădure. Azi păsările își învață puii să zboare. Totodată este limita calendaristică pentru semănatul porumbului, ovăzului și meiului.

M.S. nr.inv.2247

IUNIE

24 iunie – Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul - Sânziennele

Sărbătoare dedicată celui care a pregătit venirea Mântuitorului și i-a pregătit pe oameni pentru a-L primi printre ei pe Creatorul lumii. Azi cad Sânziennele, motiv pentru care în Calendarul popular această sărbătoare este numită *Sânziennele* sau *Drăgaica* și are un caracter agrar.

M.S. nr.inv. 2290

M.S. nr.inv. 2260

29 iunie – Sfinții Apostoli Petru și Pavel

În această zi Biserica pomenește pe cei dintâi pe scaun șezători și propăvăduitori ai Evanghelei Lui Iisus. Conform tradițiilor populare este sărbătoarea care indică miezul verii agrare și perioada secerișului.

IULIE

20 iulie – Sfântul Prooroc Ilie

Azi Biserica prăznuiește pe marele prooroc Ilie, pe marele răsunător al adevărului, pe muștrătorul împăraților celor fără de lege, pe învățătorul celui depărtat de Dumnezeu. În tradițiile populare *Sântilie* apare ca soldat, vânător, agricultor crescător de animale. Totodată Calendarul popular spune că Sfântul Prooroc Ilie va veni iar pe pământ ca Înaintemergător, la cea de-a doua venire a Lui Iisus.

M.S. nr.inv.2220

AUGUST

6 august – Schimbarea la față

M.S. nr.inv. 7895

Sărbătoare amintește de minunea petrecută pe muntele Tabor, unde Iisus își descoperă dumnezeirea Sa, prin natura mamă pe care a asumat-o. Conform tradiției populare, sărbătoarea marca hotarul între vară și toamnă, acum începe călătoria berzelor și a altor păsări călătoare și totodată frunza codrului își schimbă culoarea, iarba încetează să crească, apele se răcesc, viețuitoarele se retrag pentru iernat.

AUGUST

15 august – Adormirea Maicii Domnului

Numită în popor și *Sfântă Maria Mare*, este o sărbătoare în care Sfânta Fecioară și-a dat obștescul sfârșit. Ca și dumnezeiescul ei Fiu, la trei zile după adormirea ei, Sfânta Fecioară ar fi fost ridicată cu trupul la cer.

În tradiția populară, *Sfântă Maria Mare*, este invocată de fete pentru grăbirea căsătoriei, de femei pentru ușurarea nașterii, de descântătoare pentru ridicarea bolilor.

Muzeul din Sibiel

29 august – Tăierea capului Sfântului Ioan Botezătorul

Este ultima mare sărbătoare din anul bisericesc. Este zi de post. Ni se cere să postim în această zi, pe de o parte ca să nu ne asemănăm cu Irod, care din cauza ospățului fără măsură, a cerut ca Salomeea să-i danseze și drept răsplată i-a oferit capul Sfântului Ioan Botezătorul, iar pe de altă parte, ca să ne asemănăm cu viața cumpătată a lui Ioan.

Tradiția spune că în această zi nu este bine să semeni și să tai cu cuțitul sau alte instrumente tăioase.

M.S. nr.inv. 2222

**

Sărbătorile cu dată variabilă, sunt acele sărbători care se schimbă de la an la an. Toate aceste *sărbători mobile* stau în directă legătură cu Sfintele Paști, care fiind o sărbătoare variabilă în funcție de mai multe criterii atrage după sine și alte sărbători ca *Rusaliile*, *Înălțarea Domnului*, *Duminica Floriilor*, etc. Singura constantă a acestor sărbători este ziua săptămânală; astfel *Înălțarea* va fi întotdeauna joia; *Rusaliile* duminica.¹

Sărbătoarea Sfintei Învieri (Paștele) nu are dată fixă, ea se socotește; astfel această sărbătoare cade în prima duminică cu lună plină care urmează echinocțiului de primăvară. *Duminica de Paști* este luată ca origine a axei timpului. Înaintea ei se află cele 6 duminici încorporate în Postul Mare și încă 4 care marchează perioada de 3 săptămâni dinaintea intrării în Post. După Sărbătoarea Învierii, de-a lungul *Cincizecimii* sunt alte 7 duminici, ultima fiind prima zi de *Rusalii*. Cele 18 duminici laolaltă cu zilele din Săptămâna Patimilor, *Înălțarea* și Sfânta Treime (a doua zi de *Rusalii*) sunt sărbătorile religioase ale ciclului pascal propriu-zis.²

Etimologic, cuvântul paști (pesah= a trece) conține sensul de trecere, făcând trimitere la trecerea prin Marea Roșie și eliberarea de sub robia egipteană. Păstrând ideea de „trecere”, Paștile credincioșilor câștigă un nou sens, spiritual: trecerea și eliberarea de sub puterea și stăpânirea păcatului și a morții.³

¹PR. ENE BRANIȘTE, *Liturgica generală*, București, 1985, p.176.

²IRINA NICOLAU, *Ghidul sărbătorilor românești*, Editura Humanitas, București, 1998, p.82

³PR. ENE BRANIȘTE, *Liturgica generală*, București, 1985, p.213-214.

Sfântul Teodor Tiron

Sinaxarul amintește de o minune a Sfântului Teodor, petrecută în vremea împaratului Iulian Apostatul (361-363), când acesta dorind să-i batjocorească pe creștini, a dat ordin guvernatorului orașului Constantinopol să stropească toate proviziile din piețele de alimente cu sângele jertfit idolilor, în prima săptămână a Postului Mare. Sfântul Teodor Tiron, apărându-i în vis Arhiepiscopului Eudoxie, i-a poruncit acestuia să-i anunțe pe creștini să nu cumpere nimeni nimic din piață, ci să mănânce grâu fiert cu miere (colivă).

Prima sâmbătă din Postul Sfințelor Paști este cunoscută sub denumirea de *Sâmbăta colivelor* sau *Sâmbăta Sfântului Teodor Tiron*. Cu această zi încep pomenirile celor trecuți în lumea veșniciei. Aceste pomeniri se vor face în fiecare sâmbătă din Postul Sfințelor Paști, până în sâmbăta Floriilor.

Muzeul din Sibiel

Sărbătoarea Floriilor – Intrarea în Ierusalim

Sărbătoarea Intrării Domnului în Ierusalim este o sărbătoare a biruinței și o anticipare a biruinței Sale asupra propriei sale morți, prin învierea Sa în cea de a treia zi. Conform tradiției populare obiceiul este de a se aduce la biserică ramuri verzi de salcie, pe care preotul le sfințește la utrenie. Ramurile de salcie înseamnă „biruința Lui Iisus asupra morții”.

Muzeul din Sibiel

JOIA MARE

Cina cea de Taină

În Joia Mare se rememorează Cina cea de Taină. Atunci Iisus le-a spălat picioarele ucenicilor și le-a dat poruncă: „să vă iubiți unul pe altul, Precum Eu v-am iubit pe voi. Întru aceasta vor cunoaște toți că sunteți ucenicii Mei, dacă aveți dragoste unii față de alții” (Ioan XIII, 34-35). Conform tradiției este un mare păcat să nu se aprindă lumânări și să nu se dea de pomană pentru sufletele morților, deoarece se crede că, din Joia Mare și până la Rusalii, sufletele morților sunt libere. Azi se fac Sfintele Paști acasă de către femeile văduve.

M.S. nr.inv.2251

VINEREA PATIMILOR

Răstignirea

După credința creștină, în această zi a avut loc moartea lui Iisus care a fost răstignit și a murit pe cruce pentru răscumpărarea neamului omenesc de sub jugul păcatului strămoșesc. Această zi mai este numită în Calendarul popular și Vinerea Seacă și vine de la faptul că, în această zi, datina spune că se ține post negru, nu se mănâncă și nu se bea nimic toată ziua. Cei ce țin acest post sever cred că Dumnezeu îi va ajuta să le meargă bine tot anul. Se spune că dacă de Vinerea Seacă plouă, anul va fi roditor. Este o zi a durerii.

M.S. nr.inv.2245

M.S. nr.inv.7814

SÂMBĂTA PATIMILOR

Punerea în mormânt

În Sfânta Sâmbătă prăznuim îngroparea trupească a Mântuitorului și pogorârea la iad, prin care neamul nostru fiind chemat din stricăciune a fost mutat spre viață veșnică. Acum gospodinele fac ultimele pregătiri pentru masa de Paști, deretică prin casă și pregătesc hainele curate pe care le vor îmbrăca la slujba de Înviere. Se spune că nu trebuie să dormi cu niciun chip în noaptea de Sâmbăta Mare, întrucât atunci când se deschid cerurile, Domnul nu poate vedea înlăuntrul ființei tale și nu-ți poate dăruia ce-ți dorești.

DUMINICA

Învierea Domnului

Învierea Domnului – *Sfintele Paști*, este sărbătoare închinată învierii Domnului din morți. Paștele creștin este trecerea de la moarte la viața veșnică, pe când paștele iudaic este trecerea de la robie la libertate. Credința spune că acela care nu merge la biserică în ziua de Paști, riscă să se îmbolnăvească. Cine se naște în ziua de Paști va fi un om norocos, iar cel ce moare va purcede în Rai. Conform Calendarului popular, feciorii pornesc la stropit.

M.S.nr.inv. 2249

M.S. nr.inv. 2221

JOI

Înălțarea Domnului

Sărbătoare care cade întotdeauna în Joia săptămânii a șasea după Paști, adică la 40 de zile după Înviere este o sărbătoare care pune pecetea finală perioadei pascale a Cincizecimii; o sărbătoare „cinstită și mare” de pomenire, la noi, a Eroilor. Numită în popor și *Ispas* (mântuitor), în noaptea dinspre *Ispas*, fetele și feciorii culeg flori de alun care înfloresc și se scutură în această singură noapte. Sunt bune pentru boli și ca leacuri de dragoste. Acum se încheie semănatul plantelor, se însemnau mieii, se țin târguri și nedei.

DUMINICA

Pogărârea Sfântului Duh

Duminica Cincizecimii este sărbătoarea anuală a pogărârii Sfântului Duh peste Sfinții Apostoli și cade la 10 zile după *Înălțare* sau 50 de zile după *Înviere*. Sărbătoarea rememorează evenimentul descris de Sfântul evanghelist Luca care a marcat „îmbrăcarea cu puterea de sus”. (Faptele II, 1-4). Este totodată o sărbătoare a întemeierii Bisericii Creștine. În credința populară, gospodarii ung ușile cu usturoi pentru a avea noroc tot anul, se dansează Jocul Călușarilor pentru a îndepărta spiritele Ielelor care ar fi malefice.

M.S. nr.inv.7760

M.S. nr.inv.7875

LUNI

Sfânta Treime – Rusaliile

A doua zi după Duminica Pogorârii Sfântului Duh, adică Lunea Rusaliilor, creștinii ortodocși prăznuiesc pe Sfântul Duh, a treia persoană a Sfintei Treimi. Conform tradiției este o zi în care holdele sunt stropite cu agheasmă – simbol al fertilității, fetele împletesc cununi de flori și spice de grâu pe care le pun la icoană în Biserică și la cruci aflate la răscruce de drum.

***

Putem spune că icoana pe sticlă din Transilvania are o distincție care se impune: în vreme ce în Europa Centrală pictura are atât subiecte religioase cât și laice, în Transilvania este exclusiv religioasă; iar din punct de vedere tehnic și artistic, în timp ce în Europa Centrală creația este industrială, în Transilvania este una individuală.

Realizarea acestui calendar stă mărturie că icoana pe sticlă trebuie înțeleasă pentru spațiul conceput, anume casa tradițională cât și biserica din sat. Picturile pe sticlă înșirate în cameră erau pentru țăranul analfabet o importantă Carte Sfântă și nu pot avea o existență autonomă în afara contextului lor.

În concluzie, precizăm că icoanele pe sticlă sunt o mărturie a teologiei populare. Ele și-au îndeplinit misiunea pentru care au fost create, aceea de a-L aduce pe Dumnezeu și sfinții Săi, în casele credincioșilor.

„...iată, Eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârșitul veacului. Amin.”

(Matei XXVIII, 20)

****

THE CHURCH CLENDAR PRESENTED THROUGH THE COLLECTION OF GLASS ICONS „GHEORGHE CERNEA” OF THE HISTORY MUSEUM OF SIGHIȘOARA (Summary)

The calendar (timetable) for the Romanian peasant has a special significance. He is something alive. The calendar organizes the time of Romanian peasant, but not in a material sense, in the soul sense. The church calendar begins on September 1 and ends on August 31st. The church year is composed with holidays whose position is given by Resurrectin Feast.

Taking into account some criteria, holidays can be grouped as follows: a) holiday with fixed date and holiday with variable date; b) royal feasts and feasts of saints; c) large holidays and small holidays.

These feasts are presented with the help of the icons, which succeed in transmitting the liturgical message and presence of God to us.

The value of these glass icons we tried to present through this church calendar.

Cuvinte cheie: calendar, calendar bisericesc, sărbători, icoane pe sticlă

Keywords: calendar (timetable), church calendar, holidays, glass icons

